

PROFILUL TEMATIC COMPLEX ȘI PROBLEMATICA INTERDISCIPLINARĂ A MUZEULUI MEȘTEȘUGURILOR ȘI TEHNICII POPULARE

Cornel Irimie

Parcurgînd încă o importantă etapă în munca de organizare a Muzeului Tehnicii Populare din Dumbrava Sibiului, ceea ce ni se pare deosebit de semnificativ nu este atît bilanțul realizărilor fizice (număr de unități transferate în muzeu, numărul și varietatea de obiecte, zonele reprezentate, amenajările terenului etc.), fără îndoială importante în sine însăși, cît mai cu seamă problemele de conținut și de larg orizont cultural ce se conturează tot mai precis, tocmai din sumedenia de obiecte și date culese sistematic și care la un loc oferă astăzi nu numai un fond documentar, ci un bogat patrimoniu ideologic, plin de sugestii pentru numeroase discipline.

Dacă Muzeul din Dumbrava Sibiului a fost conceput tematic ca un muzeu al istoriei tehnicii și meșteșugurilor populare tradiționale, deci în fond ca un muzeu al istoriei culturii și civilizației poporului român ilustrată prin munca și uneltele omului, cît și prin creațiile obținute cu ajutorul acestora, nu e mai puțin adevărat că, pe parcurs, procesul de elaborare (începînd cu cercetările științifice, continuînd cu transferul de monumente și obiecte și încheind cu valorificarea și interpretarea acestora în cadrul expoziției) a obligat specialiștii muzeologi la o tot mai largă, sau mai corect spus, tot mai intensă explorare problematică. Deci, însăși activitatea de cercetare și organizare muzeală, desfășurată pe firul conducător al tematicii, a demonstrat cu claritate faptul că nu se poate vorbi de un muzeu în sensul îngust și exclusiv al tehnicii populare, aceasta fiind de fapt strîns legată de istoria, viața economică, socială și spirituală a unei comunități cu un trecut istoric și un specific etno-cultural propriu. De aici și necesitatea resimțită cu evidență de a se prezenta tehnica populară sub forma unui întreg, deci ansambluri sau complexe cu instalații, ateliere și construcții anexe.

DER KOMPLEXE THEMENKREIS UND DIE VERSCHIEDENE DISZIPLINEN BERÜHRENDE PROBLEMATIK DES MUSEUMS DER BÄUERLICHEN TECHNIK

Cornel Irimie

Wir haben nun eine weitere, wichtige Etappe im Aufbau des Museums der bäuerlichen Technik in der Dumbrava von Sibiu zurückgelegt und was uns dabei als besonders bedeutungsvoll scheint, ist nicht so sehr die Bilanz der Sachwerte (die Anzahl der neu aufgebauten Museumseinheiten, die Anzahl und Vielfalt der Exponate aus den verschiedensten Landesteilen, die Arbeiten im Museumsgelände usw.), die zweifelsohne an sich schon bedeutsam sind, sondern vielmehr die sich aus der großen Anzahl der systematisch gesammelten Gegenstände und Daten immer klarer abzeichnenden Probleme des Gehaltes und des weiten kulturellen Horizontes, sind doch diese Gegenstände und Daten in ihrer Gesamtheit nicht nur von dokumentarischem Wert, sondern sie stellen auch ein reiches Gedankengut dar, das für viele Disziplinen wertvolle Anregungen bietet.

Wenn das Museum in der Dumbrava von Sibiu thematisch als ein Museum der Geschichte der überlieferten bäuerlichen Technik und der Handwerke gedacht war, also im Grunde genommen als ein Museum der Geschichte der Kultur und Zivilisation des rumänischen Volkes, veranschaulicht durch die Arbeit und die Geräte des Menschen und der damit hergestellten Erzeugnisse, so ist es nicht weniger wahr, daß im Laufe der Zeit die Aufbauarbeit (von den wissenschaftlichen Forschungen angefangen bis zur Übertragung der Denkmäler und Gegenstände in das Museum und schließlich ihre Verwertung und Deutung innerhalb der Ausstellung) die Museologen zu einer immer umfassenderen, oder genauer gesagt, zu einer immer intensiveren Untersuchung der Problematik zwang. So hat demnach die der Thematik entsprechende Forschungstätigkeit und die Aufbauarbeit des Museums selbst erwiesen, daß nicht von einem Museum der bäuerlichen Technik im engen und ausschließlichen Sinne die Rede sein kann, da diese ihrerseits mit der Geschichte, dem wirtschaftlichen, sozialen und geistigen Leben einer Gemeinschaft mit eigener geschichtlicher Vergangenheit und besonderer ethnisch-kultureller Eigenart eng verbunden ist. Daraus ergibt sich auch die klare Notwendigkeit, die bäuerliche Technik als Ganzes darzustellen durch Gruppen und Komplexe von Anlagen, Werkstätten und Nebengebäuden.

Edificatoare sînt, în acest sens, și observațiile sau remarcile făcute de către numeroși specialiști români și străini, reprezentanți ai unor discipline diferite (istorici, sociologi, economiști, antropologi, lingviști, istorici și critici de artă etc.), care au descoperit în construcțiile, instalațiile, atelierele, uneltele și produsele realizate cu acestea, date și probleme referitoare la disciplina pe care ei o reprezintă, adeseori aspecte inedite derivînd direct, astăzi, din cunoașterea fondului de obiecte care constituie patrimoniul muzeului din Dumbrava Sibiuului, sau obiecte care se impun atenției, tocmai datorită contextului expozițional, atunci cînd acesta reușește să dea la iveală sau să potențeze anumite sensuri sau valori.

Astfel, de pildă, oricît ar fi de precis delimitate istoria și arheologia ca științe ale fenomenelor unice, nerepetabile, ele nu-și pot construi eșafodajul fără suportul permanențelor și constantelor, ceea ce constituie modul de viață curent, descifrate în felul cum muncesc, cum trăiesc și cum gîndesc oamenii ca ființe ale unei colectivități. De aici, relația complementară obligatorie între istorie și etnografie.

La fel se pune problema relațiilor dintre științele economice și cele etnologice sau între toponimie și lingvistică pe de o parte și etnografie pe de altă parte, atît unele cît și altele completîndu-se și îmbogățindu-se reciproc.

Mai departe putem cita antropologia culturală, chiar în măsura în care se susține că ea este altceva decît etnografia, cu care are însă contingențe ce merg pînă la identitate.

Exemplul cel mai semnificativ în cazul nostru poate fi considerat, însă, acela al relației dintre tematica Muzeului meșteșugurilor și tehnicii populare de la Sibiu, considerat inițial un muzeu etnografic pur, și problemele pe care le urmărește ergologia, disciplină care cercetează în ultimă instanță — în eficiențele sale culturale — modul în care experiența și talentul tehnic creator a progresat în procesul de cunoaștere a naturii, a diferitelor materii și materiale, finalizat prin elaborarea unor soluții tehnice tipice, concretizate în gesturi, unelte și instalații sau elaborate ale acestora, experiența acumulată transmițîndu-se atît orizontal cît și vertical, diacronic și sincron.

Analiza conținutului tematic al tuturor muzeelor în aer liber din România a dus, de altfel, la concluzia, pe care Muzeul tehnicii populare de la Sibiu doar a potențat-o și a ilustrat-o mai evident — așa cum reiese din volumul special editat în 1971 sub titlul „Muzeu cu caracter etnografic-sociologic din România“ —, că ele se situează, în fond, pe

Vielsagend sind in diesem Sinn auch die Bemerkungen zahlreicher rumänischer und ausländischer Fachleute, der Vertreter verschiedenster Disziplinen, Historiker, Soziologen, Wirtschaftswissenschaftler, Anthropologen, Sprachwissenschaftler, Kunsthistoriker und -kritiker u.a.m.) die bei den Bauten, Anlagen, Werkstätten, Werkzeugen und den damit gefertigten Erzeugnissen, ihre eigene Disziplin betreffende Daten und Probleme entdeckten. Oftmals waren es neue Aspekte, die sich gegenwärtig aus der unmittelbaren Kenntnis der Gegenstände, die den Bestand des Museums in der Dumbrava von Sibiu bilden, ergeben, oder lenkten diese Gegenstände gerade durch die in der Ausstellung gezeigten Zusammenhänge die Aufmerksamkeit auf sich, besonders wenn dieser Kontext gewisse Werte oder Bedeutungen enthüllte und unterstrich.

So können beispielweise Geschichte und Archäologie, wie genau sie auch immer als Wissenschaften der einmaligen, unwiederholbaren Erscheinungen abgegrenzt sein mögen, ihr wissenschaftliches Gerüst nicht aufbauen, ohne sich auf das Beständige, das Unveränderliche als Basis zu stützen, auf das, was die alltägliche Lebensweise ausmacht, die sich eben darin zeigt, wie die Menschen als Glieder einer Gemeinschaft leben und wie sie denken. Daraus ergibt sich eine verpflichtende Wechselbeziehung zwischen Geschichte und Ethnographie.

Ebenso stellt sich die Frage der Beziehungen zwischen ökonomischen und ethnologischen Wissenschaften oder zwischen Toponomastik und Sprachwissenschaften einerseits und Ethnographie andererseits, sowohl die einen als auch die anderen ergänzen und bereichern sich gegenseitig.

Weiterhin kann die Kulturanthropologie angeführt werden, selbst wenn behauptet wird, daß sie etwas anderes sei als die Ethnographie, hat sie doch mit dieser Berührungspunkte, die bis zur Identität gehen.

Das bezeichnendste Beispiel in unserem Falle ist aber die Beziehung, die zwischen dem Themenkreis des Museums der bäuerlichen Technik und der Handwerke in Sibiu — das wohl anfangs als ein rein ethnographisches Museum angesehen wurde — und den von der Ergologie erforschten Fragen vorhanden ist, befaßt sich doch diese Wissenschaft letzten Endes mit den kulturellen Auswirkungen der Art und Weise wie sich die Erfahrung und das schöpferische technische Talent entwickelten, dadurch daß der Mensch zur Erkenntnis der Natur gelangte, verschiedene Rohstoffe und Materialien kennenlernte und schließlich typische technische Lösungen ausarbeitete, die in Gesten, Werkzeugen und Anlagen und den damit hergestellten Erzeugnissen konkreten Ausdruck finden. Die dabei gewonnene Erfahrung wird sowohl horizontal als auch vertikal, sowohl diachronisch als auch synchronisch weitergegeben.

Analysiert man das thematische Profil der Freilichtmuseen in Rumänien, gelangt man zu der Schlußfolgerung — die übrigens durch das Museum der bäuerlichen Technik in Sibiu noch betont und besonders klar veranschaulicht wird — daß sie im Grunde genommen einer gesunden festen Tradition entsprechen, die sich aus der Auffassung des

linia unei sănătoase tradiții statornicite prin concepția inițiatorului Muzeului satului românesc de la București, dar și datorită realității complexe pe care toate aceste muzee își propun să o redea, devenind astfel cu adevărat muzee „cu caracter etnografic-sociologic“. Deci, viziunea sociologică, integralistă este implicată în problematica muzeului de la Sibiu, sociologia rurală, dar și relațiile rural-urbane, găsindu-se aici, la fiecare pas, date și aspecte care vorbesc despre condițiile și relațiile sociale, despre cadrul de viață socială a comunităților care au elaborat și valorificat o experiență culturală proprie.

Fără a opera ierarhizări, trebuie să susținem faptul că viziunea sociologică nu desființează conținutul de specific etno-cultural al materialelor care formează obiect tematic pentru Muzeul tehnicii populare, așa cum, pe de altă parte, nu putem să nu recunoaștem faptul că acest muzeu — la fel ca celelalte — își propune și reușește să prezinte implicit, prin arhitectura construcțiilor, forma și decorul uneltelor sau al produselor, precum și una din formele cele mai înalte pe care o îmbracă creația umană, anume arta populară în cazul de față, cel mai fidel limbaj de expresie a talentului maselor.

În această perspectivă, nu putem decât să subsemnăm celor susținute tot mai insistent cu privire la necesitatea de cooperare, în primul rând a tuturor instituțiilor și muzeelor etnografice, într-o concepție unitară și în cadrul unui plan coordonat, dar în același timp și necesitatea conlucrării reciproc avantajoasă a tuturor acelor discipline social-istorice care își găsesc, într-un fel sau altul, oglindit obiectul activității lor, atât în obiecte materiale, cât și în manifestările spirituale legate de acestea.

Cele afirmate aici pot fi amplu exemplificate și concret susținute de-a lungul întregului fir tematic al Muzeului tehnicii populare, prin exemple concrete din diferitele sale sectoare și cu privire la fiecare unitate sau complex în parte (ocupații tradiționale legate de procurarea sau pregătirea alimentelor, începând de la culesul în natură, vânătoarea, pescuitul, continuând cu creșterea vitelor și păstoritul, până la ingenioasele și variatele instalații de măcinat grăunțele sau pentru tescuit uleiul, sau mergând mai departe la capitolul meșteșuguri și instalații pentru prelucrarea lemnului, pietrei, argilei, textilelor și pieilor ș.a.m.d.), exemple concrete care ne îndreptățesc să afirmăm — fără falsă modestie, — că, la ora actuală nu se mai poate vorbi sau scrie despre aceste probleme fără a se face apel la documentele adunate și conservate,

Begründers des rumänischen Dorfmuseums in Bukarest entwickelt hat. Durch die komplexe Realität, die wiederzugeben das Ziel all dieser Museen ist, sind sie tatsächlich zu „Museen mit ethnographisch-soziologischem Charakter“ geworden, so wie dies auch aus dem 1971 unter dem Titel „Muzee cu caracter etnografic-sociologic din România“ (Museen mit ethnographisch-soziologischem Charakter in Rumänien) herausgegebenen Sonderband hervorgeht. Die soziologische integrierende Auffassung ist also in die Problematik des Museum aus Sibiu einbezogen, für die Dorfsoziologie und auch die Stadt-Landbeziehungen sind hier auf Schritt und Tritt Daten und Aspekte zu finden, die über die sozialen Gegebenheiten und Beziehungen Auskunft geben, über den Rahmen des gesellschaftlichen Lebens der Gemeinschaften, die eine eigene kulturelle Erfahrung für sich erarbeitet und verwertet haben.

Ohne eine Rangordnung einführen zu wollen, müssen wir hervorheben, daß diese soziologische Schau den Sachgütern, die der Thematik entsprechend Objekt des Museums der bäuerlichen Technik sind, ihren spezifischen ethnisch-kulturellen Gehalt nicht nimmt. Dieses Museum hat es sich zur Aufgabe gemacht, ebenso wie die übrigen ethnographischen Museen — durch die Architektur der Bauwerke, die Form und Ausschmückung der Werkzeuge oder der Erzeugnisse gleichzeitig eine der am höchsten entwickelten Formen des schöpferischen Schaffens des Menschen, und zwar die Volkskunst darzustellen, in diesem Fall der getreuste Ausdruck des Talentes der Massen.

In diesem Sinn können wir es nur begrüßen, wenn immer eindringlicher die Notwendigkeit einer Zusammenarbeit hervorgehoben wird, und zwar in erster Reihe die aller ethnographischer Institutionen und Museen nach einer einheitlichen Auffassung und gemäß einem koordinierten Plan. Gleichzeitig wird aber auch die Notwendigkeit einer vorteilhaften Zusammenarbeit aller jener sozialen und historischen Disziplinen betont, deren Tätigkeitsgebiet sich auf die eine oder andere Weise sowohl in Sachgütern als auch in den damit verbundenen Äußerungen der Geisteskultur widerspiegelt.

Diese Behauptungen können anhand der gesamten Thematik des Museums der bäuerlichen Technik veranschaulicht und konkret gestützt werden, durch Beispiele aus seinen verschiedenen Abteilungen hinsichtlich jeder einzelnen Einheit oder Gruppe (überlieferte Beschäftigungen zur Beschaffung und Verarbeitung von Nahrungsmitteln angefangen von der Sammeltätigkeit, von Jagd, Fischfang, Viehzucht und Hirtenwesen bis zu den erfindungsreichen verschiedenartigen bäuerlichen Getreide- oder Ölmöhlen oder weiter die Handwerke und Anlagen zur Verarbeitung von Holz, Stein, Ton, von Textilfasern, von Fell und Leder u.a.m.). Es sind dies konkrete Beispiele, die uns berechtigen, ohne falschen Stolz zu behaupten, daß es heutzutage nicht mehr möglich ist, diese Fragen zu behandeln, ohne auf das Unterlagenmaterial zurückzugreifen, das im Museum der bäuerlichen Technik in gegenständlicher Form oder als Bildmaterial (Zeichnungen,

sub formă concretă sau în imagini desenate, fotografiate sau filmate, la Muzeul tehnicii populare.

De aici derivă, însă, misiunea ca, pe lângă urgențarea „salvării” și conservării acestui patrimoniu, în etapa următoare, când devine de asemenea actuală și pregătirea viitoarei expoziții permanente pavilionare, să se procedeze la intense cercetări inter și multidisciplinare, în legătură cu toate domeniile abordate prin tematica Muzeului tehnicii și meșteșugurilor populare, ceea ce va duce nu numai la o mai temeinică cunoaștere științifică și la posibilitatea selecționării celor mai tipice construcții și obiecte, ci va crea și va asigura condiții optime pentru reconstituirea lor în așa fel încît să exprime, din toate punctele de vedere, dar și comparativ, specificul etno-cultural al unui patrimoniu de valori făurite de poporul român într-o îndelungată și zbuciumată istorie, atestînd prin aceasta, cu atît mai virtos, o mare vitalitate și putere de creație.

Fotos oder Filme) zusammengetragen und erhalten ist.

Daraus erwächst jedoch auch die Aufgabe, nicht nur die „Rettung“ und Konservierung dieses Kulturerbes zu beschleunigen, sondern in der folgenden Etappe, wenn auch die Vorbereitungen für die künftige Pavillonausstellung ebenfalls aktuell sind, umfassende Forschungen inter- und multidisziplinärer Art durchzuführen auf allen Gebieten, auf die sich die Thematik des Museums der bäuerlichen Technik und der Handwerke bezieht. Dieses wird nicht nur eine gründlichere wissenschaftliche Kenntnis und die Auswahl der typischsten Gebäude und Gegenstände ermöglichen, sondern auch die günstigsten Bedingungen dafür schaffen, daß diese so aufgebaut werden, daß sie in jeder Beziehung, und auch komparativ die ethnisch-kulturelle Eigenart eines Kulturerbes ausdrücken, welches das rumänische Volk im Laufe seiner langjährigen und bewegten Geschichte geschaffen und damit seine starke Vitalität und seine schöpferischen Fähigkeiten bewiesen hat.